

Vergaderjaar 2025–2026

32 156

Monumentenzorg

29 544

Arbeidsmarktbeleid

Nr. 141

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 maart 2026

Hierbij stuur ik u mijn reactie op het verzoek van 28 november 2025 van de Vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake de arbeidsmarktproblematiek in de monumentensector. De aanleiding voor dit verzoek vormde de brief en het rapport van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (hierna: ERM) «Samen, anders kan het niet», dat zowel door uw Kamer als door mij is ontvangen. Het op 1 december verschenen rapport schetst de problematiek, en doet op vier punten voorstellen hoe deze aangepakt kan worden.

Ik juich het van harte toe dat ERM met deze verkenning en actieplan zich inzet om samen met de sector deze problematiek verder aan te pakken. De maatschappelijke betekenis van monumenten en daarmee van hun instandhouding is groot. Monumenten zijn ankers in onze leefomgeving en vertellen het verhaal van ons verleden. Voor de instandhouding van monumenten is het essentieel dat er voldoende vaklieden zijn die onderhouds- en herstelwerkzaamheden op een kwalitatieve wijze kunnen uitvoeren. Dat vraagt om voldoende vakspecialisten. Die zijn er nu vaak niet en dat is zorgelijk. Dit is extra uitdagend in een tijd waarin er op veel plekken in de maatschappij grote personeelstekorten zijn, zoals in de zorg. Ook daalt de instroom van het aantal initiële studenten in het mbo en hbo, met name door demografische ontwikkelingen.

Met een brede arbeidsmarktagenda wordt er vanuit de Rijksoverheid gewerkt om de krapte voor belangrijke opgaven aan te pakken, onder andere met het verhogen van de kwaliteit van werk, van de productiviteit en van de arbeidsmarktparticipatie, en het verbeteren van matching op de arbeidsmarkt.

Het oplopend tekort aan vaklieden in de restauratiebranche is regelmatig onderwerp van gesprek, zowel in het kader van erfgoedbehoud als in het kader van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. OCW trekt al geruime tijd samen met de sector op om hier iets aan te doen.

ERM schetst in haar rapport vier actielijnen om de arbeidsmarktproblematiek in de restauratiebranche effectief op te lossen: 1) het organiseren van sectorbrede regie en samenwerking, 2) het zorgen voor meer zichtbaarheid en instroom, 3) het bouwen aan een samenhangend en herkenbaar opleidingsstelsel en 4) het tegen het licht houden van het personeelsbeleid binnen de sector. ERM benoemt daarbij dat dit vraagt om gezamenlijk actie van alle partijen binnen de branche.

Als het gaat om het behoud van voldoende vaklieden en specialistisch vakmanschap in Nederland wordt, zowel in het onderwijs als in de restauratiebranche, met name op actielijn 1, 2 en 3, al het nodige bijgedragen door OCW.

Actielijn 1: het organiseren van sectorbrede regie en samenwerking

- OCW heeft in de afgelopen jaren de sector van ambachtelijk vakmanschap gestimuleerd en gesubsidieerd om te komen tot een sectoroverleg ambachten, om de slagkracht van de sector te vergroten en de aanwezige kennis, denkracht, creativiteit en netwerk samen te brengen. Begin dit jaar is hieruit stichting Ambachtelijk Vakmanschap Nederland ontstaan. Dit is een netwerk van professionals die samen streven naar betere zichtbaarheid van en verbinding in de sector van ambachtelijk vakmanschap. Onderwijs is een van de speerpunten van de stichting.

Actielijn 2: het zorgen voor meer zichtbaarheid en instroom

- Om belangrijke kleine opleidingen niet te laten verdwijnen vanwege te weinig instroom van studenten, financiert OCW (sinds 2023 structureel) het Expertisepunt specialistisch vakmanschap bij de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Dit expertisepunt ondersteunt kleine, specialistische beroepen en hun opleidingen, onder andere door het vergroten van de zichtbaarheid van deze opleidingen en het ondersteunen bij het opzetten van samenwerkingen tussen scholen en bedrijven.
- OCW ondersteunt, net als veel provincies, de Restauratie Opleidings Projecten (ROP). ROP stimuleert jongeren om voor het restauratievak te kiezen. Jonge bouwvakkers krijgen de kans om het vak van ervaren collega's te leren. ROP Nederland organiseert opleidingsplaatsen op projecten op verschillende plekken in het hele land.
- Jaarlijks worden door of namens de Minister van OCW talentprijzen uitgereikt in de erfgoedsector. De afgelopen jaren werden meermaals jonge ambachtslieden gelauwerd.

Actielijn 3: het bouwen aan een samenhangend en herkenbaar opleidingsstelsel

- Langs verschillende routes worden in het mbo jongeren en volwassenen opgeleid en om- en bijgeschoold naar beroepen in de restauratiebranche:
 - in het mbo worden door OCW bekostigde opleidingen aangeboden voor diverse ambachtsberoepen, zoals de mbo-opleiding tot restauratieschilder bij het beroepscollege Nimeto in Utrecht;
 - vanuit het bedrijfsleven worden opleidingen aangeboden bij zogenaamde bedrijfsscholen; een voorbeeld hiervan is het RIBO in Hengelo, dat samenwerkt met het ROC van Twente voor o.a. de opleiding Technicus Hout en Restauratie;
 - er zijn diverse cursussen en trainingen bij private opleiders.
- In het mbo kunnen studenten zich ook via keuzedelen verbreden of verdiepen ten opzichte van de opleiding die zij volgen. Er zijn

verschillende keuzedelen gericht op restauratie, zoals restauratie timmeren, metselen, natuursteen of glas in lood. Mochten er keuzedelen ontbreken, dan kunnen die ontwikkeld worden en daarna door roc's opgenomen worden in het aanbod.

- OCW ondersteunt ook het Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen (NCE). Het NCE, dat voortgekomen is uit de restauratiesector, heeft als doel om de toekomst van het restauratievakonderwijs veilig te stellen en biedt erfgoedopleidingen, studiemodules en mbo-keuzedelen gericht op restauratie aan. NCE doet dit in samenwerking met de restauratie-, bouw- en onderwijssector. Het NCE biedt ook een overzicht van alle opleidingen in Nederland. In 2023 is de subsidie aan de NCE verlengd met 4 jaar.

In aanvulling hierop heb ik in de nieuwe restauratieregeling voor grote monumenten een passage opgenomen waarmee bevorderd kan worden dat leerlingwerkplaatsen deel uitmaken van restauratieprojecten. Dit gebeurt al in een aantal provinciale restauratieregelingen, die mede vanuit rijksgeld worden bekostigd.

Vanuit onderwijsperspectief zie ik dat vooral inzet op het versterken van om-, bij- en herscholing essentieel is. Voor de restauratiebranche kan dit een grote bijdrage leveren aan het tegengaan van tekorten, juist omdat het in de restauratiebranche vaak gaat om een specialisatie bovenop een (initiële) basisopleiding én de initiële doelgroep studenten in het mbo en hbo afneemt. Om in- en doorstroom in de branche via praktijkgerichte scholing een boost te geven kan de branche een sectoraal Ontwikkelpad maken. Het Ministerie van SZW werkt samen met mijn ministerie en sectoren aan het ontwikkelen en in gebruik nemen van deze paden, waarmee inzichtelijk wordt voor werkzoekenden en werkenden welke functies er in een sector zijn en welke (delen van) opleidingen daarbij horen. Ook regionale werkcentra, waarin gemeenten, UWV, sociale partners, onderwijs en SBB samenwerken, gebruiken dit instrument. Werkgevers, werkzoekenden en werkenden kunnen bij de werkcentra terecht voor advies over werk en scholing. Ik moedig de branche aan om via de inzet op Ontwikkelpaden ook samenwerking te zoeken met de werkcentra. Dit vergroot tevens de zichtbaarheid van de branche voor werkzoekenden en werkenden. Dit sluit ook aan bij actielijn 4 uit het rapport.

Ik zie dat de restauratiebranche onder druk staat, en dit wordt versterkt door de dalende studentenaantallen en aanhoudende arbeidsmarktkrapte in veel sectoren. Dit vraagt blijvende aandacht en inzet vanuit de restauratiesector, opleiders, lokale overheden en ook vanuit mijn ministerie, zodat de krachten worden gebundeld, versnippering wordt tegen gegaan en we op innovatieve wijze voldoende mensen opleiden voor de restauratiebranche. Ik ben met ERM en de sector in gesprek hoe ik vanuit mijn rol verder kan bijdragen aan het oplossen van deze problematiek.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert